

ਭਾਰਤ ਦੀ G-20 ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:-

1. **G-20 ਕੀ ਹੈ:** G-20 ਜਾਂ 20 ਦਾ ਸਮੂਹ(ਗਰੁੱਪ), ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਕਸਿਤ ਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਇੱਕ ਅੰਤਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਫੋਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 19 ਦੇਸ਼ (ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਕਨੇਡਾ, ਚੀਨ, ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ, ਭਾਰਤ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਇਟਲੀ, ਜਪਾਨ, ਕੋਰੀਆ ਗਣਰਾਜ, ਮੈਕਸੀਕੋ, ਰੂਸ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਤੁਰਕੀ, ਯੂ.ਕੇ., ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਘ) ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।
2. ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ ਤੇ G-20 ਗਲੋਬਲ GDP ਦਾ 85%, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਦਾ 75% ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਅਬਾਦੀ ਦਾ 2/3 ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫੋਰਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। G-20 ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਲਾਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੱਕਰਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ G-20 ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁੱਝ ਦੇਸ਼- ਤੁਰਕੀ (2015), ਚੀਨ (2016), ਜਰਮਨੀ (2017), ਅਰਜਨਟੀਨਾ(2018), ਜਪਾਨ (2019), ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ (2020), ਇਟਲੀ(2021) ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ(2022)।
3. **ਭਾਰਤ ਦੀ G-20 ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ:** ਭਾਰਤ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ G-20 ਤਿਕੜੀ (ਮੌਜੂਦਾ, ਪਿਛਲੀ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ G-20 ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ 1 ਦਸੰਬਰ, 2022 ਤੋਂ 30 ਨਵੰਬਰ, 2023 ਤੱਕ ਚੱਕਰਕ੍ਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ 08 ਨਵੰਬਰ, 2022 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ G-20 ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਲਈ ਲੋਗੋ ਤੇ ਥੀਮ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

भारत 2023 INDIA

वसुधैव कुटुम्बकम्

ONE EARTH • ONE FAMILY • ONE FUTURE

G-20 ਲੋਗੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡੇ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਕੇਸਰੀ, ਚਿੱਟੇ, ਹਰੇ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੁੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

G-20 ਦੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਦਾ ਥੀਮ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ 'ਵਸੁਦੇਵ ਕੁਟੁੰਬਕਮ' ਜਾਂ 'ਇੱਕ ਧਰਤੀ, ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ, ਇੱਕ ਭਵਿੱਖ' - ਮਹਾਨ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ- ਮਨੁੱਖ, ਜਾਨਵਰ, ਪੌਦੇ, ਸੁਖਮਜੀਵ, ਗ੍ਰਹਿ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਲੋਗੋ ਅਤੇ ਥੀਮ ਮਿਲ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ G-20 ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਨਿਆਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਥਿਰ, ਸੰਪੂਰਨ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤੇ ਸੰਮਿਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਜੋਕੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੀ G-20 ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਭਾਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਾਲ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

4. **G-20 ਦਾ ਕੰਮ:-** G-20 ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਟ੍ਰੈਕ ਹਨ- ਵਿੱਤ ਟ੍ਰੈਕ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਪਾ ਟ੍ਰੈਕ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਵਿੱਤ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਸ਼ੇਰਪਾ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸ਼ੇਰਪਾ ਪੱਖ ਤੋਂ G-20 ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਜੀ ਦੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਟ੍ਰੈਕਾਂ ਅੰਦਰ ਥੀਮੈਟਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਾਰਜ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੱਦੇ ਗਏ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿੱਤ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਮੂਹ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੇਰਪਾ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਏਜੰਡਾ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ G-20 ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਥੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜੋ G-20 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਤੇ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ (ਥਿੰਕ ਟੈਂਕ) ਔਰਤਾਂ, ਨੌਜਵਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਤੇ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਰਤਨਮਾਨ ਵਿੱਚ G-20 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

1. **ਵਿੱਤ ਟ੍ਰੈਕ-8** ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਲ (ਗਲੋਬਲ ਮੈਕਰੋ-ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ, ਵਿੱਤ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਤੀ, ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ, ਸਸਟੇਨੇਬਲ ਵਿੱਤ, ਵਿੱਤੀ ਸਮਾਵੇਸ਼, ਸਿਹਤ ਵਿੱਤ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਵਿੱਤੀ ਸੈਕਟਰ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
2. **ਸ਼ੇਰਪਾ ਟ੍ਰੈਕ-13** ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ, (ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਵਿਕਾਸ, ਡਿਜੀਟਲ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜਲਵਾਯੂ, ਸਿੱਖਿਆ, ਊਰਜਾ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਸਿਹਤ ਵਪਾਰ ਤੇ ਨਿਵੇਸ਼, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਆਫਤ, ਜੋਖਮ, ਲੱਚਕਤਾ ਅਤੇ ਕਮੀ (ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹਨ)।
3. ਨਿਜੀ ਖੇਤਰ/ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ/ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ 11 ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਮੂਹ (ਕਾਰੋਬਾਰ 20, ਸਿਵਲ 20, ਲੇਬਰ 20, ਸੰਸਦ 20, ਵਿਗਿਆਨ 20, ਸੁਪਰੀਮ ਆਡਿਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 20, ਚਿੰਤਕ 20, ਸ਼ਹਿਰੀ 20, ਔਰਤਾਂ 20, ਨੌਜਵਾਨ 20, ਸਟਾਰਯੂਪੀ 20 (ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹਨ)
5. **ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ (IOs) ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ:** G-20 ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, G-20 ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਦੀ ਇਕ ਪਰੰਪਰਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ (IOs) ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ G-20 ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੇ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨ (UN, IMF, World Bank, WHO, WTO, ILO, FSB ਅਤੇ OECD) ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ CAU, AUDA- NEPAD ਅਤੇ ASEAN ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ, G-20 ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਮਿਸਰ, ਮਾਰੀਸ਼ਸ, ਨੀਦਰਲੈਂਡ, ਨਾਈਜੀਰੀਆ, ਓਮਾਨ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਸਪੇਨ, ਅਤੇ UAE ਬਤੌਰ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ISA (International Solar Alliance), CDRI (ਡੀਜ਼ਾਸਟਰ ਰੈਜੀਲੈਟ ਇੰਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰ ਲਈ ਗੱਠਜੋੜ) ਅਤੇ ADB (Asian Development Bank) ਮਹਿਮਾਨ IOS ਵਜੋਂ ਸੱਦਾ ਦੇਵੇਗਾ।
6. **G-20 ਮੀਟਿੰਗਾਂ:** ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। G-20 ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ 9-10 ਸਤੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ।